

รายงานการวิจัย

พฤติกรรม การเลือกซื้ออาหารของครัวเรือนในตำบลบ้านใหม่

อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

Household Food Purchasing Behaviors Among Households of

Tambon Ban Mai, Amphoe Mueang, Changwat Nakhon Ratchasima

นิตยา หมายเหนี่ยวกลาง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของครัวเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยอันได้แก่ การให้คุณค่าต่อสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้านที่มีหน้าที่ในการเลือกซื้ออาหาร โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 320 ครัวเรือน ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 8 เดือน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชุด (แบบสอบถาม และแบบทดสอบความรู้) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ

(Percentile) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation

ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของพ่อบ้านหรือแม่บ้านอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง

2. ปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ การให้คุณค่าต่อสุขภาพและการได้รับข้อมูลข่าวสารของพ่อบ้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ความรู้ความเข้าใจเรื่องอาหารไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the behavior of household's food

¹ บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ วิทยาลัยนครราชสีมา

purchasing in Tambon Banmai Amphoe Muang Nakhonratchasima Province (2) to study what related factors were, for sample, food bought versus personal health, the body of knowledge of adequate nutrition e.g. being better informed consumers versus food purchasing behavior, normally being the fathers or the mothers. It was a 8 month-period study and 2 sets of survey questionnaires were used to gather the information, and an another set to test knowledge and understanding. The analysis of the data in order to present mean, percentile and Standard Deviation was the following. The research used an Accidental Sampling of 320 households.

Research results of this study were following

1. Behavior of households to purchase of food was moderate.

2. The individual factors of those father consumers had given equal importance between the value of food for health and the received information and the two factors are related with statistically significance at the level of 0.0001. There were no differences between the knowledge of nutrition and the purchasing of food which had no influence on their behaviors with a statistical significance at the level of 0.001. Moreover, the finding of this study revealed by the knowledge test on food had

negative relation with a statistical significance at 0.001 levels.

Keyword: Food purchasing behaviors

บทนำ

ปัจจุบันพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้ออาหารของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป (ฉัตรยาพร เสมอใจ และ มัทนยา สมมิ, 2546) เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา นำไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศไทย (ศิริพร จันทร์แสนตอ, 2542) ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยพยุงเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้พฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชาชนเปลี่ยนแปลงจากการประกอบอาหารที่บ้านไปเป็นการพึ่งพาอาหารพร้อมบริโภคที่มีจำหน่ายในท้องตลาดมากยิ่งขึ้น ดังนั้นร้านอาหารแผงลอยจำหน่ายอาหาร ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูป จึงมีบทบาทสำคัญต่อสุขภาพของคนในเมือง ด้วยเหตุที่มีการปรุงอาหารที่รวดเร็วในปริมาณที่มาก เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มากขึ้น มักพบความไม่เหมาะสมของการใช้วัสดุหรือภาชนะอุปกรณ์ที่มีการปนเปื้อนเชื้อโรคในอาหาร นอกจากนี้แล้วการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตอาหารโดยการนำสารเคมีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตในรูปของการปรุงแต่งอาหารซึ่งมีข้อจำกัดในการใช้ พบว่าผู้ผลิตมีการใช้สารเคมีเกินขนาด ใช้ผิดวัตถุประสงค์บ้าง หรือมีการใช้อย่างไม่ระมัดระวัง สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุของการระบาดของโรคที่

เกิดจากอาหารเป็นสื่อ (Food-borne Diseases) ดังนั้น ความสะอาดความปลอดภัยของอาหาร จึงเป็นบทบาทหน้าที่ในครัวเรือน ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานด้านสุขาภิบาลอาหาร ร้านจำหน่ายอาหาร ร้านแผงลอย ที่จะต้องช่วยกันดูแล ควบคุม และปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อลดและป้องกันไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคอาหารเป็นสื่อ (ไมตรี สุขจิตต์, 2531) จากการศึกษาพฤติกรรม การเลือกซื้ออาหาร ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรม การเลือกซื้ออาหารของครัวเรือน ในการเลือกซื้ออาหาร และปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหาร ทั้งนี้ผลของการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปวางแผนให้ความรู้และกระตุ้นให้ผู้บริโภค มีความตระหนักในการเลือกซื้ออาหาร ได้อย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การเลือกซื้ออาหารของครัวเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัย ได้แก่ การให้คุณค่าต่อสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับอาหาร และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การเลือกซื้ออาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่เป็นตัวแทนในครัวเรือนที่ทำหน้าที่จัดหาอาหารหรือปรุงประกอบอาหาร จัดเก็บอาหารในครัวเรือน จำนวน 320 ครัวเรือนๆ ละ 1 คน จำนวน 320 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณค่าสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การเลือกซื้ออาหารกับปัจจัยด้านการให้คุณค่าต่อสุขภาพ ความรู้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเลือกซื้ออาหารในครัวเรือนของประชากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านชีวิตสังคม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000-19,999 บาทต่อเดือนร้อยละ 43.10 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 64.70

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร

มีพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารระดับปานกลางคือ คะแนนอยู่ระหว่าง 19.09 – 29.35 คะแนน จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านการให้คุณค่าต่อสุขภาพ

พบว่าการให้คุณค่าต่อสุขภาพของครัวเรือน อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 15.90 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.80

ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านความรู้

พบว่าครัวเรือนมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับอาหาร โดยเฉลี่ย 9.30 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน มีผู้ได้คะแนนสูงสุด 14 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน ซึ่งค่อนข้างมีคะแนนที่แตกต่างกันมาก อย่างไรก็ตามครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง

ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร

พบว่า ครัวเรือนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาหาร อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 17.20

ส่วนที่ 6 สรุปผลตามสมมติฐาน

การให้คุณค่าต่อสุขภาพ และการได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร ซึ่งการให้คุณค่าต่อสุขภาพมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกเท่ากับ 0.489 กล่าวคือเมื่อมีการให้

คุณค่าต่อสุขภาพมากก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารที่มีคุณค่าต่อสุขภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสารมีค่าความสัมพันธ์ทางลบเท่ากับ -0.269 กล่าวคือเมื่อมีการได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย ก็ส่งผลให้มีพฤติกรรมในการเลือกซื้ออาหารที่มีคุณค่าต่อสุขภาพน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างคือ ครัวเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่ จำนวน 320 ครัวเรือน

1.2 พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของครัวเรือนอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าต่อสุขภาพอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลางเช่นกัน ผลการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

1.3 การให้คุณค่าต่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร หมายถึงกลุ่มตัวอย่างให้คุณค่าต่อสุขภาพมากก็จะส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกซื้อที่ดีมากตามไปด้วย แต่ถ้ากลุ่มตัวอย่างให้คุณค่าต่อสุขภาพน้อย พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารก็จะน้อยลงเช่นกัน ผลการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

1.4 การได้รับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร หมายถึงกลุ่มตัวอย่างมีการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มีความถี่น้อยก็ส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารที่ดี

น้อยลง แต่ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีความถี่มากก็จะส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารที่ดีมากตามไปด้วย ผลการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

1.5 ความรู้ความเข้าใจเรื่องอาหารไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร จากการศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันถึงแม้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาต่ำและไม่มีความรู้เรื่องการเลือกซื้ออาหารที่ถูกต้อง แต่พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารก็อยู่ในระดับปานกลาง อาจส่งผลมาจากกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อและเห็นคุณค่าต่อสุขภาพตนเองมากขึ้น ผลการทดสอบสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จากผลการวิจัยพบว่า คริวเรือนมีระดับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งแหล่งจำหน่าย หรือร้านค้าในการประกอบอาหารให้หันมาใส่ใจในเรื่องของความสะอาดและความปลอดภัย เพราะถ้าหากมีมาตรการกำกับดูแลการผลิตอาหาร และสถานที่จำหน่ายอาหารที่ปลอดภัยอย่างกว้างขวาง และทั่วถึงก็จะทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกซื้อ/จัดหา

อาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารอยู่ในระดับที่เหมาะสมมากขึ้นด้วย

2. ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยซึ่งได้แก่ การให้คุณค่าต่อสุขภาพ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากสื่อต่าง ๆ การได้รับข่าวเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากบุคคลต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหาร ซึ่งแสดงว่าตัวแปรดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาหารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของผู้บริโภคให้เหมาะสมตามปัจจัยที่ได้จากผลวิจัย พร้อมทั้งติดตามประเมินถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบนั้น ๆ ว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ได้หรือไม่

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายในการสนับสนุน ส่งเสริม ให้กับผู้บริโภค และผู้ผลิต มีความตระหนักถึงผลกระทบจากโรคที่เกิดจากอาหารเป็นสื่อเพิ่มมากขึ้น

3. ทำงานวิจัยร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขเรื่องการสุขาภิบาลอาหารของเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลหรือศึกษาการสุขาภิบาลร้านอาหาร หน่วยบริการอาหารต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- นิตยาพร เสมอใจ และ มัทนียา สมมิ. (2545). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
เอ็ก เปอร์เน็ท จำกัด
- ศิริพร จันท์แสนตอ. (2542). พฤติกรรมการเลือกซื้ออาหารของครูสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
ลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไมตรี สุทธจิตต์. (2531). สารพิษรอบตัวเรา. ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.